

ANA TEMA¹

9. Madde

Dini kuruluşların özerkliği

(Son güncelleme: 15/05/2018)

Giriş

Dini cemaatler geleneksel ve evrensel olarak örgütlü yapılar olarak var olmuşlardır. Dini bir cemaatin örgütlenme modeli ile ilgili davalarda Sözleşme'nin 9. Maddesi, cemiyet hayatını Devletin haksız müdahalesine karşı koruma altına alan **11. Madde** ışığında yorumlanmalıdır. İnananların din özgürlüğü hakkı cemaatin, Devletin keyfi müdahalesi olmadan barışçıl bir şekilde faaliyet göstermesine izin verilmesi beklentisini kapsamaktadır. Dini cemaatlerin özerk varlığı demokratik bir toplumda çoğulculuk için kaçınılmazdır ve bu 9. Maddenin sağladığı korumanın tam merkezinde yer alan bir husustur. Dini cemaatlerin özerk varlığı sadece cemaatin olduğu şekilde örgütlenmesini değil aynı zamanda din özgürlüğü hakkının aktif üyelerinin tamamı tarafından etkin bir şekilde kullanılmasını da doğrudan ilgilendirmektedir. Eğer cemaat hayatının örgütlenmesi Sözleşme'nin 9. Maddesi ile korunmazsa kişinin din özgürlüğünün diğer bütün yönleri savunmasız hale gelir (*Fernández Martínez /İspanya* [BD], § 127).

Kısaca devletin yükümlülükleri

Sözleşme'nin 9. Maddesi uyarınca Devletin genel rolü demokratik bir toplumda kamu düzenini, dini barışı ve hoşgörüyü korumak için çeşitli dinlerin, mezheplerin ve inançların yansız ve tarafsız organizatörü olmaktır (*S.A.S. /Fransa* [BD], § 127).

9. Madde Devletin aşağıdakileri yapmasını yasaklar:

- Bir dini cemaati bünyesine yeni üyeler kabul etmeye ya da mevcut üyeleri bertaraf etmeye zorlamak (*Svyato-Mykhaylivska Parafiya /Ukrayna*, §§ 146 ve 150);
- Özel dini inançların meşruiyetini belirlemek veya bir birey ya da cemaatin hangi inanca ait olduğunu keyfi olarak "yeniden sınıflandırmak" (*İzzettin Doğan ve Diğerleri /Türkiye* [BD], § 121);
- Bölünmüş bir dini cemaati tek bir liderlik altında bir araya getirmeye zorlamak suretiyle cemaatin işlerine müdahale etmek (*Metropolitan Church of Bessarabia ve Diğerleri /Moldova*, § 117).

9. Madde aşağıdakilere güvence vermez:

- Dini bir kuruluş içinde gerek doktrine ilişkin gerekse örgütlenmeye ilişkin herhangi bir muhalefet yapma hakkı (*Miroļubovs ve Diğerleri /Latviya*, § 80);
- Devleti dini liderlerin ya da papazların atanmasına müdahale etmeye zorlama hakkı (*Sotirov ve Diğerleri /Bulgaristan* (k.k.)).

¹ Yazı İşleri Müdürlüğü tarafından hazırlanmıştır. Mahkeme'yi bağlamaz.

Sözleşme'nin diğer maddeleri kapsamında diğer kişilerin çatışan hakları

Genel ilkeler:

- Dini bir cemaatle çalışanları arasındaki anlaşmazlıklarda, bazen cemaatin 9. Maddenin koruması altındaki özerklik hakkı ile Sözleşme'nin diğer maddelerinin koruması altındaki çalışanların hakları arasında bir çelişki olur. Amerika Birleşik Devletleri Yüksek Mahkemesi'nin aksine bizim Mahkeme'miz dini özerklik lehine bir kati karine sağlayacak ve bu tür davalarda yargısal inceleme olasılığını ciddi bir biçimde kısıtlayacak herhangi bir "zorunlu istisnayı" tanımaz. Dini bir cemaatin, özerkliğine yönelik fiili ya da potansiyel bir tehdit oluşturduğu iddiası tek başına çalışanlarının, yine Sözleşme (özellikle 8, 9, 10 ve 11. Maddeler) tarafından korunan rekabet haklarına herhangi bir müdahaleyi haklı çıkarmaya yetmez. Diğer taraftan söz konusu dini cemaatin, münferit davanın koşulları ışığında, iddia edilen riskin muhtemel ve önemli olduğunu, çatışan hakka yapılan ihtilaf konusu müdahalenin bu riski ortadan kaldırmak için gerekli olduğunu ve cemaatin özerkliğini kullanması dışında bir amaca hizmet etmediğini kanıtlaması gerekmektedir. Bu doğrultuda ulusal mahkemelerin davanın koşullarını derinlemesine incelemeleri ve çatışan çıkarlar arasında kapsamlı bir dengeleme çalışması yürütmeleri gerekmektedir. Bununla birlikte Devletler bu konularda geniş bir takdir yetkisine sahiptir (*Fernández Martínez /İspanya* [BD], §§ 123 ve 132).
- Dini kuruluşlar kendileri için çalışan veya kendilerini temsil eden kişilerden belirli bir derecede sadakat talep edebilirler. Çalışanın daha yüksek bir sadakat yükümlülüğüne tabi olup olmadığını belirlemek için yerel mahkemeler ve Mahkeme'nin kendisi söz konusu kişiye dini cemaatte verilen özel görevi dikkate alır (*Fernández Martínez /İspanya* [BD], § 131).

Somut örnekler:

8. Madde

- *Obst /Almanya* ve *Schüth /Almanya*: zina nedeniyle işten çıkarma.
- *Fernández Martínez /İspanyan* [BD]: evli bir rahibin din dersi öğretmeni olarak iş sözleşmesinin yenilenmemesi.

10. Madde

- *Lombardi Vallauri /İtalya*: Katolik bir üniversitede alışılmışın dışındaki görüşleri nedeniyle bir profesörün kadrosunun yenilenmemesi.

11. Madde

- *Sindicatul "Păstorul cel Bun" /Romanya* [BD]: rahiplerin sendika kurmasının imkânsız olması.

Ayrıca bkz.: 6 § 1. Madde

- *Károly Nagy /Macaristan* [BD]: bir para talebinin karara bağlanması için mahkemeye erişim olmaması (burada bir dengeleme çalışması yapılmamıştır).

Genel ilkelerin özeti

- *Fernández Martínez /İspanya* [BD], §§ 123-132.

ÖNEMLİ İÇTİHAT REFERANSLARI

- *Miroļubovs ve Diğerleri /Latviya*, no. 798/05, 15 Eylül 2009 (9. Madde ihlal edilmiştir)
- *Lombardi Vallauri /İtalya*, no. 39128/05, 20 Ekim 2009 (10. Madde ihlal edilmiştir)
- *Obst /Almanya*, no. 425/03, 23 Eylül 2010 (8. Madde ihlal edilmemiştir)
- *Schüth /Almanya*, no. 1620/03, AİHM 2010 (8. Madde ihlal edilmiştir)
- *Sindicatul "Păstorul cel Bun" /Romanya* [BD], no. 2330/09, AİHM 2013 (özetler) (11. Madde ihlal edilmemiştir)
- *Fernández Martínez /İspanya* [BD], no. 56030/07, AİHM 2014 (özetler) (8. Madde ihlal edilmemiştir)